

Romania Faced with Nationalism

Many foreign analysts are surprised to discover the Romanian nationalism and to consider it in strong derogatory terms. However, when attempting to make an analysis of the nationalism in Romania, one has to pay one attention to the modern Romanian history (mainly since 1821), to its trends, developments and realities. The author identifies some of these trends and considers them as roots of the present Romanian nationalism.

ROMÂNIA FAȚĂ CU NAȚIONALISMUL

ALEXANDRU GEORGE

Numerosi observatori străini care se apropiu de realitățile românești în ultimii ani sunt foarte neplăcut surprinși de "naționalismul" pe care-l constată la diferite nivele sociale și intelectuale și îl consemnează cu consternare ca pe un anacronism dintre cele mai regretabile. Oameni ai cu totul altei experiențe politice și istorice, lipsiți de elementare cunoștințe despre ce a fost și este poporul românesc, vin cu un instrumentar cu totul neadecvat și cu o mentalitate total străină de înțelegerea unor fenomene specifice, considerându-le ca atare, adică niște absurdități, ei condamnă sau dezabroba fără a se întreba asupra cauzelor care le-au generat și le mențin în ființă. E de ajuns să ne gândim la "politologii" americanii; veniți dintr-o țară în care problemele "naționale" nu există de două secole și care, în plus, confundă naționalismul cu simplul patriotism, primul având pentru ei o acceptiune totdeauna perorativă, nu se întreabă dacă fenomenul nu e mai general, la scară planetară, deși e vădit că exacerbarea pasiunilor naționale se produce mai curând în Europa de est, unde comunismul "rezolvase" cu brutalitate problema națională, decât în Europa de vest. Ei nu se întreabă dacă, de pildă, blocarea acesteia din urmă față de emigranții din lumea a III-a sau din țările foste comuniste nu e tot o formă de racism (amestec de orgoliu național și de refuz de a se lăsa "corupti" de grupuri etnice invadatoare, neasimilabile, aflate în alt stadiu de civilizație).

Evoluțiile ulterioare au sporit o anume curiozitate a observatorilor occidentali față de tendințele ce s-au diversificat și au încercat să aprofundeze noile realități ce se ofereau atât de neașteptat unor oameni de pe altă lume.

Căci evenimentele din toamna anului 1989, care au dus la prăbușirea în cascadă a regimurilor comuniste din Europa de est, consecutive retragerii sprijinului

acordat lor până atunci de armata rusă, au atras brusc atenția Europei și a Lumii asupra acestei zone geografice în ansamblu și asupra țărilor respective, fiecare cu particularitățile sale, oarecum exotice. România a oferit inițial spectacolul social al unei "revoluții" săngheroase, în tot cazul al unei oarecari rezistențe din partea puterii comuniste, încarnată de N.Ceaușescu, un personaj care apărea unor observatori occidentali ca un tip de mare anvergură, consolidat, îndrăzneț și cu merite personale indiscutabile. Propaganda comunistă din România izbutise să convingă Occidentul că tiranul de la București e un spirit independent, că s-ar fi detașat de Moscova, că, în ciuda unei conduceri prea autoritare, reprezenta un caz de dizident ce trebuia sprijinit. Si regimul său s-a prăbușit, dar locul i-l-a luat o echipă comunistă secundă care, profitând de confuzie și de lipsa de organizare a opoziției politice (căci în România, spre deosebire de alte țări din Estul Europei, fuseseră reprimate până și cele mai elementare nuclee de partide politice) a preluat puterea și și-a fixat un program de guvernare pretins social-democrat, în care urma să se realizeze democratizarea țării și restaurarea ecohomiei de piață. Niște alegeri organizate în pripă și câștigate printr-un mare coeficient de fraudă, au venit să dea o legitimitate de fațadă nouului regim care, prin tot felul de manevre, a reușit să se mențină la putere în ciuda acțiunilor străzii și a izolării țării pe plan internațional. Doi ani mai târziu, în urma alegerilor locale, rezultatele au fost întrucâtva corectate, pentru că prin alegerile din septembrie 1992 să se consolideze un regim de oarecare echilibru.

Cu toate acestea, situația României rămâne destul de neobișnuită, ea este, alături de Serbia (redevenită stat național) și Albania (în oarecare măsură a Bulgariei) ca să nu mai vorbim de Rusia, țara cea mai "de stânga" din cele foste comuniste și, în același timp, una în care politica naționalistă pare observatorului

occidental cea mai accentuată. Se dovedește cu această ocazie, în modul cel mai acut, că optica aceasta este greșită și instrumentarul cu care lucrează politologii dintr-o anume parte a Lumii libere cu totul inadecvat. Cea mai anti-comunistă zonă a Europei păstrează mai accentuat structura vechiului regim comunist și una din cauze și necesitatea apărării naționale și lupta împotriva subversiunii interetnice! Regimul instalat în România după ceea ce el numește "revoluție", în măsura în care a câștigat aderanța populară, a făcut-o prin slogană populiste și naționaliste, agitând spectrul unei invazii străine, pe dublu plan: al agresiunii directe pentru cuceriri de teritorii și al acapărării și subjugării economice.

Cum se explică toate acestea, dincolo de unele manevre de conjunctură, abil conduse de conducerea actuală, socotită de opoziție, cripto-comunistă? Țara noastră a fost în ultima sută de ani dinainte de 1948, data instaurării oficiale a puterii titanice comuniste, una din țările cu regimul cel mai liberal și cel mai democrat din Europa. Înconjurate de trei imperii despotic și prădalnice (habsburgic, otoman, rus) statul român a fost silit să accepte forma democratică parlamentară, încercând implicarea maselor în activitatea politică din cauze de autoapărare, dar și pentru a arunca o punte spre Occidentul democrat și civilizat. Pentru acest motiv, dezvoltarea statului s-a făcut încercându-se mereu adaptarea la expresiile ultime ale civilizației occidentale, iar revoluționarismul sau reformismul au fost impuse chiar de clasele posedante, de sus în jos, exact invers decât în țările din Apusul Europei. Acestea nu pot înțelege că undeva în lume clasele posedante (sau exploatatoare, cum le zicea marxiștii) ajung a se pune în fruntea unor mișcări revoluționare. Își pot conduce țările la independență, spre progres și unitate națională. În Vestul Europei, în care s-au forjat concepții antinomice "dreapta - stânga", primul

ROMÂNIA FAȚĂ CU NATIONALISMUL

reprezintă totdeauna conservatorismul, spiritul monarhic, de cele mai multe ori cel militarist și clericalist. Oamenii formați într-o atare mentalitate, mai ales în lumea catolică (Franța, Spania, Italia), nu pot înțelege o mișcare revoluționară în care clerul să joace un rol major, în care marea aristocrație să reprezinte motorul acțiunii și masele să fie numai antrenate spre schimbări radicale.

Această situație aparent stranie este, în realitate, tipicul pentru țările "proletare" din estul Europei care, deosebit de nedreptățile sociale (paralizând dezvoltarea economică), aveau de suferit asupra gravă a ocupantului străin, acesta acționând și asupra elitei sociale, intelectuale și ecclaziastice, nu în complicitate cu ea. Este o situație tipică, generând o variantă a revolutionarismului care nu intră în schemele occidentale de înțelegere și care se prezintă ca predominantă pe plan mondial. Se vede că tipul românesc de revolutionarism este mult mai apropiat de cel din țările lumii a III-a, ale Asiei, ale Africii, ale lumii Arabe, apărut mai târziu. Există un revolutionarism sud american (agrarian, antiyankeu, antitehnicist), există și unul care a căutat să aducă în unele țări formulele de civilizație occidentale uneori fără democrație (regimul lui Atatürk în Turcia post-otomană), alteori promovându-le și pe acestea (România și, ca un caz mai nefericit, Grecia modernă).

Dealtminteri, inanitatea polarității "dreapta - stânga" (un fel de dogmă a gândirii din sfera franceză și care îi blochează înțelegerea în ceea ce privește opozițiile politice din alte țări) s-a dovedit răsunător prin victoria națiștilor în Germania, care au îmbinat slogană naționaliste cu cele de stânga și populismul acestora cu metodele de propagandă de masă neobișnuite vechiului conservatorism european. Succesul lui Hitler a fost rapid și intelligent asimilat de bolșevicii ruși care, în marea lor admirație pentru naziști, s-au grăbit să le adopte câteva particularități

esențiale: naționalismul (bazat dacă nu pe racism măcar pe ideea superiorității absolute a rușilor și slavilor din aşa zisă Uniune Sovietică) militarismul și subordonarea economiei scopurilor militare, dezvoltarea hiperbolică a cercetării științifice în scopuri de război, în fine, formarea unei élites conducătoare strict selecționate.

Moartea I-a surprins pe Stalin în momentul când voia să declanșeze o campanie antisemitară, care probabil că ar fi egalat-o în cruzime pe aceea pusă în aplicare de modelul său, Hitler; ulterior naționalismul rus s-a menținut între limite mai moderate, dar s-a accentuat permanent. Pe scurt, și Partidul Comunist al Uniunii Sovietice dar și partidele comuniste din țările ocupate din Est au devenit niște partide national-socialiste, tendința această accentuându-se și în partidele independente, precum cel chinez, vietnamez sau cubanez, datorită acelorași cauze. În țara noastră, s-a întâmplat același lucru, cu atât mai semnificativ cu cât minusculul partid comunist din "România" (cum se intitula el, căci nu și putea spune "român") era inițial format din elemente străine, apatrizi sau agenți ai Kominformului, nici măcar primii secretari nefiind români. Si totuși, această bandă de străini și agenți sovietici instalată la cîrma României s-a transformat început cu început din punct de vedere etnic, iar mai apoi au adoptat compoziția naționalistă, accentuând-o până la delir. Tendința a început cu rezistența lui Gheorghiu-Dej împotriva politicii de liberalizare a lui Hrușciov, dar a atins apogeul sub urmașul lui Ceaușescu, care, timp de un sfert de veac, a impus românilor un regim naționalist de tip communist, conducerea silindu-se să provoace pur verbal pe vecinul atotputernic de la Răsărit și să-și justifice duritatea lăuntrică prin apărarea împotriva posibilului invadator sovietic. Evenimentele din Cehoslovacia, 1968, aplicare a doctrinei lui Brejnev a suveranității limitate, au îngăduit lui Ceaușescu să-și afirme, la început cu

oarecare curaj, propria sa politică, la care nu puteau decât adera masele largi însăpmântate de perspectiva unei "normalizări" efectuate de tancurile sovietice, dar și mai vechi oponenți la adresa comunismului, rămășite ale vechii societăți distruse care aveau acum posibilitatea de a-și da frâu liber sentimentelor lor antirusești sau sincerului lor patriotism. Cum acestea sunt larg răspândite în România, Ceaușescu și-a consolidat puterea pe baza unui sănătajabil întretinut: sau conducerea lui arbitrară dar cu accente naționaliste foarte marcate, sau ocuparea rusească, adică o eventualitate încă mai dură.

România a trăit timp de mai bine de un sfert de veac într-o atmosferă de exaltare și intoxicație naționalistă, orice acțiune împotriva puterii asupratoare comuniste putând fi interpretată drept o lovitură dată capacitatii de luptă a poporului român și a independenței sale. E ceea ce a făcut Ceaușescu chiar și în momentul când "revoluția" română a început la Timișoara în decembrie 1989: a explicat-o și a reprimat-o ca o acțiune subversivă, dirijată de dincolo de granițele țării și angajând populațiile minoritare, grătie unor agenți infiltrati în mijlocul naționalităților conlocuitoare etc.

Desigur că toate aceste exagerări și manevre au și oarecare justificare obiectivă: România a avut totdeauna probleme naționale, ea fiind unica țară din Estul Europei care în timpul războiului n-a alimentat cu evrei lagările de exterminare naziste, nici nu a expulzat mai târziu minoritățile etnice socratite indezirabile pentru că trecuseră de partea ocupantului, cum au făcut Cehoslovacia, Polonia și U.R.S.S. Ea a continuat să fie un stat multinațional (evreii au plecat masiv în anii '50, iar sașii abia recent, cumpărăți de guverne sau societăți de ajutor internaționale) cu numeroase probleme de acest ordin, care au ieșit la iveală odată cu abolirea regimului de teroare comunista. Totuși situația e departe de aceea a

Iugoslaviei, care s-a dezmembrat în urma unui înverșunat război civil, populația sărbă, dominată politicește și numeric, agățându-se de regimul comunist ca de o pavăză, în fond de singurul principiu coagulator al statului, așa cum a fost el și între cele două războaie mondiale. Oricât "naționalism" s-ar căuta în România, aici nu a explodat încă nici o bombă de tip irlandez, nici nu se înregistrează tendințe separatiste de tip basc sau corsican, nici vreo parte din populație nu pretinde independență în cadrul vreunui nou stat. Nu-i mai puțin adevarat că succesorii comuniștilor aflați încă la putere la București speculează naționalismul și întrețin unele formații politice de acest tip, mai ales ocult sprijinate de Poliția politică (Securitate) și de Armată, se agită mai mult gălăgios decât eficient, alarmând opinia publică internațională.

Această sigură legătură între mari mase și Putere se cuvine analizată, deoarece constituie o particularitate a României, străbătând toată perioada "modernă" a țării care se socotește de la 1821 începând. Poporul român a experimentat timp de un veac și jumătate politica unei Puteri mereu reformatoare, chiar revoluționară, dispusă la concesii oportune în favoarea poporului pentru a-l mobiliza în lupta sa permanentă împotriva statelor din jur prepotente, chiar doritoare să anexeze întreaga țară. Politologi occidentali care manevrează polaritatea "dreapta - stânga" nu sunt în stare să înțeleagă situația dintr-o țară în care marea nobilime, înaltul cler și chiar principii se pun în fruntea unor mișcări reformatoare, schimbă cursul evoluției unei țări, o precipită pe căi abrupte, riscându-și propria poziție. Revoluționarismul românesc nu e doar "vertical" (de clasă) ca în Franța, ci și "orizontal", urmărind și (sau în primul rând) eliberarea, independența țării de sub ocupantul străin. Acțiunile militare conduse de domnitori (1877) sau regi (1916 - 1918) au și un caracter revoluționar, de insurecție împotriva

ROMÂNIA FĂTĂ CU NAȚIONALISMUL

unei ordini stabilite nedrepte. În România mariile reforme democratice au fost programate și de multe ori realizate de însăși clasele dominante, poate dintr-un oportunismabil, dar sigur ca o soluție extremă de salvare națională. Cea mai tipică este marea reformă agrară care a desființat latifundiile în România și care a fost inițiată încă dinainte de primul război mondial și realizată după, de o Cameră a Deputaților predominant conservatoare. În aceeași situație a fost și "acordarea" imediat mai apoi a votului universal, o măsură reformistă larg democratică care nici măcar nu era cerută de mase (în fond tărănești) și de care acestea nici nu s-au servit pe măsură, dar care au avut ca scop integrarea maselor mai ales tărănești în statul democratic.

Statul român modern s-a născut prin continua liberalizare și (o mai lentă) democratizare a unei țări care era stăpânită de Imperiul Otoman, de Imperiul Habsburgic și în mai mică măsură de cel rus. În toate aceste stăpâniri străine existau, pentru o elită socială, intelectuală sau ecclastică, anumite condiții de acomodare, dar nu de prosperitate. Actuala Românie era una din zonele cele mai sărace și mai dezolante ale Europei, chiar dacă "cei de sus" se bucurau de o situație mai bună în comparație cu masele populare (un boier român trăia cam la nivelul unui tăran înstărit german). În principiatele române aflate sub dominație turcească exista în plus și o insecuritate gravă a situației materiale, legată mereu de cea politică, deoarece puterea dominantă era mult mai abuzivă și mai capricioasă. În plus, turcii puteau foarte ușor să o lichideze fizic și instituțional înlocuind administrația locală românească prin funcționari otomani și transformând teritoriul cel mai fertil în feude pentru militarii armatei lor, așa cum făcuseră în toate zonele ocupate de ei ale Europei.

"Afirmarea" națională era deci o acțiune existențială, o afacere de viață și de moarte pentru toți românii și clasele de sus

și-au dat seama de aceasta, dar mai ales că unica soluție e implicarea populară, mergeând până la cele mai generoase reforme sociale și economice. Baza acțiunii revoluționare în țara noastră e națională, nu socială; revendicările privesc întreg poporul, iar direcția nu e de jos în sus, ci în afară împotriva opresorului străin.

Lungul proces revoluționar care începe cu anul 1821 îmbină și revendicarea socială cu cea națională, o subordonată pe prima având un aspect de eliberare de sub jugul străin cu obiectivul principal nu egalitarismul averilor ci independența de stat. El se aseamănă cel mai mult cu mișcările similare din Polonia, Italia, Irlanda, dar mai ales din Grecia, Serbia și Bulgaria, și precedându-le semnificativ pe multe dintre acestea și obținând succese spectaculoase înaintea lor, îndeosebi prin tranzacții și manevre diplomatice abile și mai puțin prin revolte deschise. Ideea naționalistă se îmbină în toată istoria românilor cu cea democratică, cu concesia populistică, cu reforma democratică. Cine condamnă "naționalismul" după schemele occidentale de gândire le pune în cauză pe toate, căci toate acțiunile sociale au avut și un substrat național.

Procesul a mers într-o linie ascendentă și a culminat cu Marea Unire realizată la sfârșitul anului 1918 care a fost suprema izbândă a spiritului democratic și național. În România, democrația nu s-a născut sau s-a instaurat în urma unei catastrofe naționale (ca în Franța după 1871, în Germania după 1918 și 1945, Japonia după 1945) sau a unei grave crize (Republiecă Sud Africană în ultimii ani, sau Rusia comunistă în ultimul deceniu) și nici în urma pulverizării statului (ca Austria după prăbușirea Imperiului Habsburgic). Democrația română a coincis cu triumful național, cu momentele care în tot decursul istoriei moderne asociază democrația cu naționalismul și reformele în avantajul maselor cu îndeplinirea câte unui punct din programul social.

Istoria României în perioada ei de libertate oferă spectacolul convergenței intereselor diferitelor "clase" și asta explică raritatea conflictelor sociale și imunitatea maselor la comunism. Într-o țară de mici proprietari agricoli, individualiști și tînzând la autonomie, sloganurile comuniste nici nu puteau avea curs, de unde neexistența comunismului măcar ca un curent serios de opinie până la aducerea lui la putere de către Armata Roșie în regim de ocupație. Pe de altă parte, trebuie reținut faptul că în România clasa conducătoare a reprezentat avangarda occidentalizării noastre, a reformelor, ba chiar a insurecțiilor, a planurilor de perspectivă, inclusiv a industrializării programate; aceasta a creat o dispoziție de "ascultare" din partea maselor, care s-au obișnuit să aștepte de la o conducere acțiuni progresive. Într-o țară în care ultima acțiune în favoarea regimului democratic a fost condusă de rege (1944 - 1947) și a luat sfârșit odată cu abdicarea silită a acestuia, o conducere are totdeauna un credit sporit și aceea care s-a instalat după decembrie 1989 a beneficiat de o tradiție greu de înfrânt.

Să nu se uite că, atât timp cât și-a putut exprima voîntă, poporul român a respins comunismul și nu a cedat în fața lui decât atunci când i-a fost impus de înțelegeri internaționale de tip Teheran și Yalta. În 1917, revoluția bolșevică a izbucnit chiar pe teritoriul țării noastre, în Moldova unde se aflau corpuși întregi de armată rusă care aveau să se descompună în urma războiului pierdut și a păcii de la Brest-Litovsk. Soldații români care apărău ultimul teritoriu neocupat de germani au respins îspita "revoluționară" și au apărat guvernul și pe rege, au dezarmat bandele bolșevice și le-au izgonit peste Nistru, îngăduind Moldovei de dincolo de Prut să se unească cu Tara. Un an mai târziu, armata română, reconstituită, trecea în Ardeal și apoi în Ungaria lichidând acolo regimul comunist al lui Bela Kun și eliberând această țară de unui din puținele

guverne de această coloratură care izbutise să pună mâna pe putere într-o țară europeană. Mai târziu România, atacată de Rusia zisă sovietică în 1940, s-a angajat într-un război contra acesteia pentru a-și redobândi o provincie răpită prin înțelegerea dintre Germania nazistă și această țară (Pactul Molotov-Ribentrop).

Victoria rusească din 1945, ocuparea țării noastre și acceptarea unui regim aservit Moscovei au făcut din România o țară cu statut special în Est, ura opresorului exercitându-se în formele cele mai crunte, căreia poporul i-a răspuns cu o rezistență desperată, inclusiv cu lupte de partizani, prelungite aproape un deceniu, ceea ce particularizează încă o dată situația noastră. Capitularea în fața realității pe care o impunecau diferite înțelegeri între mariile puteri, mereu peste capul poporului român, dar având ca efect cele mai grave distorsiuni, a creat o situație anormală împotriva căreia democrația românească, reluând firul tradiției întrerupte în 1947 - 1948, are și acum de luptat.

Comunismul instalat la putere în România de armata roșie de ocupație a evoluat în decursul anilor într-un mod neprevăzut orientării sale inițiale: de unde conducerea țării a fost inițial dată pe mâna unor agenți moscovici, cu timpul Partidul Comunist din România a devenit "român", adică din ce în ce mai autonom și mai național. Schimbarea a fost cu atât mai uluitoare cu cât același foarte slugarnic satrap al rusilor, Gh.Gheorghiu-Dej, a inițiat campania de "independență" ajungând la o poziție privilegiată pe care urmașul desemnat de el - N.Ceausescu a acceptat-o, ducând-o la forme spectaculoase, dacă nu eficiente. Fără să vrea (sau nedorind decât puterea) el a apăsat pe pedala naționalismului și, observând efectul, a început să folosească la extrem, în declarații și în acte ostentative, dar nu efectiv în folosul poporului.

România s-a transformat într-un stat național-socialist sau social-fascist.

ROMÂNIA FAȚĂ CU NAȚIONALISMUL

naționalismul fiind întreținut de spaimă pericolului rusesc, al unei ocupații în vederea "normalizării situației", mai accentuată decât în oricare țară comunistă. Naționalismul a fost doctrina oficială a regimului comunist din România, întreținut cu bună știință, dar corespunzând unei realități istorice tradiționale, care a determinat comportarea conducătorilor politici și în democrația de tip burghez. România e o țară care a acces la unitatea națională abia în 1918; hotarele ei au fost încă de atunci contestate, pericolul de cotropire și anexare din partea unor puteri sau chiar mari puteri vecine a fost aproape permanent. La aceasta s-a adăugat și neîncrederea românilor pe baza amarei lor exponențe istorice în privința democrațiilor occidentale care le-au încălcăt brutal identitatea națională între 1944 - 1947 și au contribuit cel puțin prin pasivitate cinică la instaurarea comunismului de tip rusesc în România. Există o adevărată psihoză, cu aderență în cele mai largi straturi populare, cu privire la comploturi, înțelegeri oculte, vânzări și trădări pe care marile puteri le pun la cale în detrimentul nostru. Propaganda comunistă a asociat abil aceste temeri cu vechile ei slogană asupra "intereselor capitalismului" (totdeauna imorale) a înstăpânirii străine asupra aşaziselor "bogății" naționale, a speculației slăbiciunii noastre economice actuale.

Există o certă neîncredere a populației în Occident în care vede o societate foarte realizată sub aspectul funcționării lăuntrice și al dezvoltării economice, al înaltei tehnici dar în același timp animată de intenții de subordonare și acaparare. Poporul român a fost deprins decenii întregi să vadă pe conducătorii occidentali înțelegându-se peste capul lui cu asupriorii săi din afară sau din lăuntru, susținerea tiranului Ceaușescu fiind exemplul cel mai recent și mai dezgustător. De aici un grav sentiment de frustare și descurajare care alimentează tendințele izolaționiste ale românilor, ideea că nu pot

conta pe nimeni, că oricând li s-ar nesocoti voința și interesele. De aici suspiciunile sale, blocarea în lăuntru care alimentează naționalismul ca singura soluție dată, chiar impusă de împrejurări, nu născută din firea oamenilor. Aceasta s-a arătat, dimpotrivă, toleranță față de alții, sceptică față de exagerările naționaliste, neînclinată spre agresiuni și acțiuni în afara, practicând un criticism și o cenzură la adresa exagerărilor sau megalomaniei naționaliste.

Numai distorsiunile trăite de țara noastră în ultimele șase decenii au scos la suprafață, uneori în forme supărătoare, tendințele naționaliste care erau în realitate simple forme de apărare a ființei naționale. Puține țări din Europa au trăit în această perioadă într-un climat de insecuritate, de amenințări ultimative ca România. Ele priveau nu numai regimul politic dar și hotarele țării. Până în clipa de față țara noastră nu și-a rezolvat problema națională și milioane de români trăiesc în afara granițelor ei, uneori supuși unor accentuate persecuții.

Observatori din țări care există de sute de ani în granițele lor etnice și sunt recunoscute ca atare de comunitatea internațională (Spania, Portugalia, Elveția, Suedia) nu pot înțelege starea de spirit a unui popor al căruia statut existențial și teritoriu geografic au fost puse în cauză aproape la fiecare generație. În toată perioada modernă a istoriei românilor, de la 1821 începând, în fiecare generație conducătorii țării au fost puși în situația de a decide într-o chestiune națională majoră în care eșecul aducea nu numai cotropiri străine sau pierderi teritoriale, ci ștergerea țării noastre de pe harta lumii. Așa s-a întâmplat după cel de al II-lea război mondial când invazia rusă (a cără oară, în istoria noastră?) a transformat-o în ceea ce eufemistic s-a numit un "satelit" al Rusiei bolșevice, în multe privințe o simplă provincie a imperiului, tratată mai rău decât provinciile mai demult cucerite.